Цана 400 мк.

Год II. Вільня, 11—16 сакавіка 1923 г. 6 (18).

ВЫЗВАЛЕНЬНЕ НАРОДУ

Тыднёвая Народная Газэтка

Орган П. Н. П. „Вызваленьне“ Віленскай, Наваградзкай і Палескай земляў.

Цана нумару 400 марак.
Газэтка каштуе з паштоваю перасылкаю, за I квартал 2000 марак.
За II квартал 6000 марак.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Вільня, Мастовая вул., 1, НародныДом „Одродзэне“. Тэл. 618.
Рэдакцыя адчынена ад 1—2 і 4—5 г.

Кіраўнік Рэдакцыі: ЛЮДЗЬВІК ХОМІНСКІ. Сябры Рэдакцыі: С. ВАЯВОДЗКІ Ф. ГАЛАВАЧ, С. БАЛІН, В. ШАКУН, Б. ІГНАТОВІЧ Я. ДРАЗДОВІЧ, М. ДВАРЭЦКІ, А. ШАПЕЛЬ.

Павятовы Зьезд

Сяброў і сымпатыкаў П. Н. П. „ВЫЗВАЛЕНЬНЕ“

у Браслаўлі

з прычыны важнае соймавае працы (справа арэндатараў) перанесены з 4-га сакавіка на

НЯДЗЕЛЮ 11 га САКАВІКА

Будуць пасолы: **Ант. Галка і Ян Адамовіч.**

Вызваленцы, зьяўляйцеся грамадою.

ДА ЧЫТАЧОЎ.

Падрастаньне дарагоўлі змушае нас да падвышэньня цаны на газэтку за другі квартал (3 месяцы: красавік, май, чэрвень) да 6000 марак. Грошы гэтыя саўсім не зьяўляюцца вялікімі, ў абліччэньні на золата раўняюцца толькі каля *20 перадваенных капеек.* Усе іншыя панскія газэты падаражэлі значна хутчэй, нават варшаўскае „Wyzwolenie“ каштуе 10,000 мк. за 2-гі квартал. *Нашая газэтка й далей застаецца найтаньнейшаю* і найбольш чытанаю на ўсіх Усходніх Землях Польскае Рэспублікі.

Але, каб мы маглі яе друкаваць без перарвы, дык трэба, каб усе чытачы ўчас паплацілі за падпіску. Дзеля гэтага вось просім усіх, каб якнайхутчэй выслалі ў Рэдакцыю грошы.

Усім хто за другі квартал заплаціць да *1-га красавіка б. г. бясплатна* вышлем добры сьценны *календар.*

Падпіска на газэтку прымаецца толькі квартальна.

Агульны дагавор.

(Гл. № 5).

Тут у Польшчы дзяржава ня толькі не перашкаджае гэтым арганізацыям, не прасьледуе але й памагае. Створана цэлае Міністэрства Працы і Грамадзкае Апекі, якое выслала ўва ўсе ваяводзтвы й паветы сваіх інспэктароў працы, заданьнем якіх, паміж іншым, зьяўляецца падмога і апека над рабочымі. І калі якія-нібудзь ураднікі, ці паліцыянты выступаюць проці рабочых саюзаў, дык ведайце, што яны гэта робяць у супярэчнасьці з правам, а толькі праз сваю дурнату, альбо па злой волі.

Спачатку гэтак арганізоўваліся толькі фабрычныя рабочыя. Яны працуючы ў большых гарадох (ёсьць фабрыкі што налічваюць па некалькі тысячаў і дзесяткаў тысячаў рабочых), у большым зборы, часьцей спатыкаліся паміж сабою і лягчэй маглі паразумявацца. Жывучы ў местах, яны гэтак сама былі больш усьведамлены і лягчэй маглі зразумець карысьць прафэсыянальных саюзаў. А таму што падобна да фабрычнай вядзецца ў нас гаспадарка ў большых дварох таму што там таксама ёсьць абшарнік, маючы варстат і прылады працы (зямля і інвэнтар) ды рабочыя-парабкі, што ня маюць нічога і працуюць на пана, дык гэтак сама з часам пакрысе са ўзростам усьведамленьня вясковага народу пачалі паўставаць і *профэсыянальныя саюзы зямельных рабочых (парабкоў).* У Польшчы найбольшыя ў гэтай справе заслугі паклаў *Ян Квапінскі,* які сам паходзячы з мужыкоў і добра ведаючы ўсю галізну й цяжкія варункі парабкоў, не адпачыў датуль пакуль не стварыў аднае вялізнае, абняўшае ўсю Польшчу, арганізацыі парабкоў, якія супольна боруцца за свае правы і папраўленьне быту. За гэта паны абшарнікі страшэнна ненавідзяць Квапінскага, празываючы яго „каралём парабкоў і пастухоў“ і робяць усё, каб яго прыгнуць, а ён усё ж такі не пакідае свае працы дзеля добра рабочага народу. Аддзел гэтае вялікае рабочае профэсыянальнае арганізацыі істнуе і ў Вільні, месьцячыся пры Цэнтральным Бюры ўсіх рабочых саюзаў *(вуліца Жэлігоўскага,* 4). Прадстаўнікі Аддзелу зрабілі, пасьля доўгіх таргоў (што цягнуліся больш як год), з саюзам земляўласьнікаў (абшарніцкая арганізацыя)

Агульны дагавор, які акрэсьлівае варункі *працы, платы і быту* зямельных рабочых у Віленшчыне.

Што-ж гэта такое агульны дагавор?

Мы ўжо спаміналі аб тым, што калі да пана прыходзіць рабочы па працу, дык пан, выкарыстоўваючы спэцыяльна благое яго палажэньне, можа запрапанаваць яму нейкія асабліва благія варункі працы; гэтак сама на горшыя варункі працы згодзіцца якая-нібудзь цямнейшая адзінка, ці наагул кожны, хто горш маецца, які прыме ўсякую, хоць бы й найгоршую працу, абы толькі не памерці з галаду. Калі гэткіх няшчасных знойдзецца больш, дык могуць яны зрабіць уплыў на пагаршэньне варункаў працы і ўсіх іншых работнікаў. Дык, каб процістаяць усяму гэтаму ды таксама павялічыць сілу рабочых, профэсыянальныя саюзы пастанавілі рабіць з панамі агульныя дагаворы, гэта знач. супольна для ўсіх сяброў саюзу. Гэтак вось і наша умова, зробленая з аднаго боку Акружным Віленскім Аддзелам Профэсыянальнага Саюзу Зямельных Рабочых Польскае Рэспублікі, а з другога боку Саюзам Земляўласьнікаў Віленшчыны, зьяўляецца умоваю абавязваючай усіх сяброў гэтых арганізацыяў. А таму, што яна ляжыць у інтарэсе парабкоў, дык вось яны, жадаючы, каб і іх датычыў гэты дагавор, павінны як найхутчэй запісацца да сказанага профэсыянальнага

саюзу пад вышэйпаданым адрэсам, альбо зьявіцца да нашага „Вызваленьня“, якое іх запіша ў Саюз. Аднак жа трэба памятаць, што дагавор гэты зьяўляецца толькі агульным дагаворам і што на яго толькі аснове могуць рабіцца асобныя — індывідуальныя дагаворы (паміж кожным рабочым і панам), пры чым варункі тых дагавораў *ня могуць быць горшымі за варункі агульнага дагавору*, бо ў праціўным выпадку дагаворы гэтыя зьяўляюцца няважнымі (5 арт. Агульнага Дагавору), але могуць быць тымчасам *лепшымі, карысьнейшымі дзеля працаўніка*. Найбольшае значэньне і характар агульных дагавораў, грунтуецца на тым, што яны зарысоўваюць тыя найгоршыя граніцы, за якія ні адзін асобны дагавор ня можа выйсьці.

II. Дзе, каго і на які час абавязвае агульны дагавор

Мы ўжо спаміналі, што дагавор бароніць толькі сяброў Прафэсыянальнага Саюзу Зямельных Рабочых і што з другога боку абавязвае толькі тых абшарнікаў, якія ўваходзяць у Саюз Земляўласьнікаў. Пры тым дагавор абавязвае ўсіх працаўнікоў з нормальнаю здольнасьцю да працы (арт. 2), г. знач. дарослых, здаровых і г. д., пры гэтым іхняе заняцьце ня ўплывае на варункі, гэта могуць быць ардынар'юшы парабкі, хурманы, старажы і пастухі, а таксама палявыя даглядчыкі, якія ні ў якім выпадку ня могуць адтрымліваць меншае, як прадбачана ў дагаворы, платы. Тымчасам дагавор не датычыць *хурманоў пры выезных конях (стангрэтаў)*

Дзе абавязвае дагавор

Наагул дагавор зроблены на ўсю *Віленшчыну*, але ў цэлым радзе валасьцёў, што ляжаць у быўшым прыфрантавым поясе, дагавор *пакуль што* не абавязвае з прычыны іх вялікага ваеннага зьнішчэньня.

Дык дагавор гэты *абавязвае* ўва ўсіх паветах Віленшчыны *за выняткам:* 1) у пав. *Сьвянцянскім* валасьцёў: *Твэрацкае, Гадуцкае, Вішнеўскае, Ясеўскае, Кабыльніцкае, Занарыцкае, Шамятоўскае, Войстамскае, Жодзіскае, Лынтупскае* і *Камайскае;* 2) ў *Браслаўскім* пав. валасьцёў: *Опскае, Відзкае, Смольванскае* і *Дрысьвяцкае;* 3) ў *Ашмянскім* павеце валасьцёў; *Куцавіцкае, Крэўскае* і *Смаргонскае* 4) ў *Вялейскім* пав. валасьцёў: *Даугінаўскае, Вялейскае, Іжанскае* і *Куранецкае*. Ува ўсіх, пералічаных валасьцёх зямельныя рабочыя могуць рабіць з абшарнікамі вольныя дагаворы, аднак-жа кожны *сьвядомы* і *сьветлы работнік* будзе старацца выгаварыць варункі, па магчымасьці падобныя да варункаў агульных. З часам безумоўна, як толькі направіцца прыфрантовая гаспадарка, агульны дагавор будзе пашыраны і на гэтыя валасьці. Трэба таксама памятаць, што вышэйсказаны агульны дагавор ня вельмі розьніцца ад агульнага дагавору, зробленага для ўсяе Польшчы, так што можна сказаць, што на падобных варунках працуюць усе зямельныя рабочыя ўва ўсёй Польскай Рэспубліцы, што нідзе ўжо ніхто ня можа іх эксплёатаваць і выкарыставаць.

На які час абавязвае агульны дагавор.

Мы ўжо пісалі, што варункі агульнага дагавору прадстаўнікі рабочых апрацоўвалі амаль што цэлы год. Аднак апрацавалі яны асноўныя варункі і стварылі *першы* падобны дагавор у Віленшчыне. Дык хаця наш дагавор абавязвае толькі *на адзін год ад 1 га красавіка 1923 году да 31 сакавіка* (марца) *1924 году*, але напэўна на будучыя гады будуць рабіцца падобныя дагаворы. У выпадку, калі б абшарнік хацеў на будучы год выкінуць з працы свайго рабочага, дык мусіць папярэдзіць яго аб гэтым за 3 (тры) месяцы перад канцом дагаворнага году, не пазьней, як на Тры Каралі (6 студня) 1924 г., каб той мог пашукаць сабе іншае працы. Гэтак сама павінен зрабіць і рабочы, які жадае зьмяніць працу.

III. Як паступіць на службу і зрабіць дагавор.

Кожны ўласьнік двара за 3 месяцы да 1-га красавіка 1924 г. павінен паведаміць Дзяржаўнае Упраўленьне Пасрэдніцтва Працы, альбо Інспэктара Працы аб кожным вольным месцы зямельнага рабочага ў сваім двары; да гэтых самых упраўленьняў павінны адрасавацца безработныя зямельныя рабочыя і праз іх адтрымліваць працу.

(Працяг будзе).

Да чаго давяла Польшчу гаспадарка эндэкау.

Пасьля чатырох гадоў эндэцкага кіраваньня Дзяржаўным Польскім Скарбам драбнейшыя польскія банкноты зьяўляюцца цяпер амаль што лішнімі, бо амаль што нічога за іх нельга купіць. Больш таго, аказалася, што друкаваньне дробных банкнотаў у некалькі разоў перавышае іхнюю вартасьць. Кошты паперу і друку аднамарковага банкноту раўняюцца 160 польск. маркам, 5 марковага—190 мк., 10 марковага — 230 мк., 20 марковага — 265 мк., 100 марковага — 330 мк. І толькі друкаваньне 500 маркоўкі аплачваецца, бо каштуе 420 мк., друкаваньне 1000 маркоўкі 510 мк., а 5-тысячнага банкноту 565 мк.

Дык бачым, што друкаваньне банкнотаў меншых за 500 мк. прыносіць дзяржаве толькі страту. Тому што дробныя манэты зьяўляюцца патрэбнымі ў абароце, а друкаваньне новых гэтак дорага каштуе, дык трэба з імі абходзіцца дэлікатней, ня так мяць, драць ды нішчыць, як гэта цяпер робім.

Памятайце, што хутка павінен дайсьці да ўлады Народны Урад, а дзеля гэтага трэба нарыхтаваць грунт для будучае працы.

Браты Вызваленцы, памятайпе: „Якія грошы, такая й палітыка“. Рэгулярна аплачвайпе сяброўскія складкі і падпіску на газэтку. Складайце мужыцкія грошы на народную палітыку!

Захват ці вызваленьне?

Трыумфальным паходам быў першы марш польскіх войск на ўсход у 1919 г. Усё насяленьне, амаль што бяз ніякіх розьніцаў і выняткаў, вітала польскага жаўнера, як свайго збавіцеля і абаронцу. Гэта былі не якія-нібудзь штучна нарыхтованыя маніфэстацыі, але натуральнае, шчырае пачуцьцё тутэйшага народу, які гэтым выразна выказаў свае перакананьні, горача верачы, што польская ўлада створыць у яго жыцьці новую сьветлую эпоху.

Калі пасьля двох гадоў фатальнае ўлады абшарніцтва ды асмалоўшчыны польскае войска другі раз ступала на Усходныя Зямлі, дык энтузіязм насяленьня быў крыху меншы, хаця яшчэ ня менш шчыры.

І адтуль, пасьля Рыскага трактату, пачалася ў нас польская ўлада на заўсёды. Яна ўжо не насіла характару ваеннае окупацыі з часу Цывільнага Упр. Усх. Земляў; была звычайнаю ўладаю дзяржавы у аднэй са сваіх провінцыяў.

Рэзультаты яе проста фатальныя, перайшлі найсьмялейшыя надзеі прапаганды антыпольскае, чыста расейскае, бальшавіцкае, альбо літоўскае.

Праз шаленскую, проста самагубную ўрадовую палітыку, цераз фатальныя паступкі праслаўленых ужо сягоньня „кацыкув крэсовых“, тое самае насяленьне, якое ў 1919 — 1920 гг. энтузіястычна выказвалася за Польшчу, ў 1922 годзе сьвядома і раздумаўшыся галасавала за антыдзяржаўную і антыпольскую 16-ку.

Што-ж было прычынаю гэткае крутое зьмены паглядаў і настрояў, якія ж палітычныя падзеі іх выклікалі?

Вясковы народ, што ў пераважным ліку засяляе Усходнія Землі, шчыра паверыў агульнаму настрою й абяцанкам, кіданым шырока ў першыя гады незалежнасьці Польскае Дзяржавы. Глыбока верыў у тое, што польскае войска, ваяваўшае „за волю вашу і нашу“, прыносіць яму, нарэшце, вызваленьне з палітычнае і соцыяльнае няволі. Што Віленская і Украінская адозвы Начальніка Дзяржавы і Галоўнага Павадыра Польскага Войска будуць зрэалізованы і пачнуць новую, шчасьлівейшую эру ў жыцьці народу, які мусіў гэтулькі перанясьці й пацярпець. Што цяпер пры ўладзе дэмократычнае, народнае Польскае Рэспублікі здабудзе ён, нарэшце, зямлю і волю. Што ня былі гэта пустыя, кіданыя на вецер, словы.

І дзеля гэтага тутэйшы народ *аднагалосна і без засьцярогаў* выказваўся за Польшчу, дзеля гэтага памагаў і дабравольна ўходзіў у рады польскага войска. Бо палюбіў Польшчу і верыў ёй.

Нажаль эндэцыя не дапусьціла да ўцеляшчэньня замыслаў Начальніка Пілсудскага, Горш таго, інстытуцыі і ўлада на месцы трапілі ў рукі непажаданыя, у рукі мясцовага шляхоцтва, якое зрабіла ўсё, каб ад сябе (а было яно рэпрэзэнтантам Польшчы) адхіліць народ.

Мясцовая абшарніцкая адміністрацыя, альбо й ня лепшая за яе, зложаная з адкідаў цэнтральнае адміністрацыі, пачала трактаваць „хамаў“, як тубыльцаў у захопленым краі, ў колёніі.

Пазапаміналіся ўсе забавязаньні і

абяцанкі. Мужык бачыў, як за межамі польскае дзяржавы праводзіцца радыкальная зямельная рэформа, як дастаць зямлі *наўласнасьць* дастае грамадзянін Савецкае Беларусі, альбо Латвіі, а сам ня гледзячы на неадналькотныя абяцанкі і тры гады назад „аднаголосна“ прыняты закон, з характарыстычнаю мясцоваю флегмаю філёзофстваваў „што зямлю мусі дадуць пасьля сьмерці“. — адзін з найлепшых для Польшчы козыр ўбыў біты.

Сьлядамі эндэцыі і адміністрацыі ў вырабленьні непрыязьні сярод насяленьня пашла і праслаўленая „Страж Крэсова“, творачы „геніяльную концэпцыю“ ваеннае колёнізацыі. Гэта нячутае ў XX сталецьці права „ваеннага лупу“ магло быць гэтак сама прыстасоўвана толькі да *заваёванага краю, да дзікае колёніі*, але не да Зямлі, *заселенай братнім, вызваленым Польшчаю, народам*

Мясцовы земляроб чакаў зямлі, а ў яго з пад носа забіраў яе прышэльцы з Конгрэсоўкі, або Галіцыі, які, пачуваючы сябе куды вышэйшым за тубыльца цёмнага „хама“, паступаў часта так, як популярныя нямецкія „культуртрэгеры“. Фатальна абдуманая і ў сто разоў горш праведзеная ў жыцьцё ваенная колёнізацыя была другім вялікім ц боем Польшчы на Усходніх Землях. Калі нарэшце прадстаўнікі тутэйшага народу ўнесьлі ў Сойм прапазыцыю зараз-жа спыніць шкодную для дзяржавы колёнізацыю і магчыма хутчэй падзяліць зямлю паміж мясцовым насяленьнем, прапазыцыю, скірованую да направленьня дасюлешніх абмылак і новага зьяднаньня для Польшчы Усходніх Земляў, дык прадстаўнікі польскае „лявіцы“ робяць з гэтага ажмаль што ня здраду дзяржавы. Голоўны орган Польскае Народнае Партыі „Piast“ нячуванай дэмагогічным чынам цьвердзіць, што Вызваленцы хочуць аддаць Беларусам польскую зямлю (што належыць да палякоў — абшарнікаў), здабытую крывёю польскага аружжа. Тут, паводлуг усялякага права, зямля належыць таму, хто яе заваяваў —польскім сялянам, якім у сябе, на Захадзе, цесна вата.

Гэтыя артыкулы з радасьцяй перадрукоўваюць эндэкі, а таксама Стапінскі (! 2).

Можа гэта выклікана абсолютным няведаньнем нашых адносін, але на нас, тутэйшых людзей страшэннае ўражаньне робіць тое, што ўсё *польскае грамадзянства* хоча трактаваць нашыя землі не як вызваленыя з-пад чужога ярма, але як заваёванныя сілаю польскага аружжа, якімі цяпер пераможцы могуць вольна распараджацца.

Так ці йнач й мы гэткаю польскаю колёніяй, тым чужым для Польшчы краем, прызначаным ёй на пажраньне, быць ня хочам. Н дзеля таго мы два разы йшлі ў першых радох польскае арміі. Зьяўляемся зямлёю, Польшчаю вызваленаю зямлёю ў значнай меры заселенаю Палякамі, ў рэшце Народам братнім і да апошняга момэнту прыхільным для Польшчы, як застанецца гэткім навекі пакулькі Польшча захоча пакінуць думаць толькі аб польскай зямлі польскіх абшарнікаў, якія ня так даўно ставілі ў Вільні памятнік Кацярыне, а абапрэцца на зямлю, заселеную польскім, альбо полёнафільскім тутэйшым народам. Пакулькі адмовіцца ад колёніяльнае палітыкі ў адносінах да нашых земляў, а будзе трактаваць яе, як роўнаправную аўтаномную провінцыю. Толькі тады нашае сувязі з Польшчай ніхто ня здужае разарваць.

У праціўным выпадку—лістападная перамога № 16-га зьяўляецца грозным momento.

Пры гэтым струхлеўшыя шляхоцкія звычаі ані не памогуць.

В. С.

ВЕСТКІ АБ ПОЛЬШЧЫ.

Найбольшыя гарады ў Польшчы.

Найбольшым горадам у Польшчы зьяўляецца, пэўна ж, яе сталіца Варшава, якая налічвае мала меншы насяленьня, як некаторыя эўропэйскія дзяржавы. Ніжэй падаём табліцу дзесяцёх вялікіх гарадоў Польшчы, паказваючы сколькі жыхароў у іх меў жыхароў да вайны (ў 1910 годзе) і сколькі іх мае цяпер. З гэтае таблічкі лёгка бачыць, якія гарады найбольш пацярпелі ад вайны. Сярод вялікіх гарадоў ў Польшчы знаходзім таксама й нашу Вільню якая стаіць на 6 м месцы.

		у 1910 г.		цяпер
1.	Варшава . .	935.000	насял.	931.000
2.	Лодзь (ф. гор.)	502.500	„	451.800
3.	Львоў . . .	195 800	„	219 000
4.	Кракаў . . .	166 800	„	181.700
5.	Познань. . .	150.500	„	169 800
6.	Вільня . . .	217.000	„	128.900
7.	Люблін . . .	84 000	„	94 500
8.	Быдгошч (на Памор'ы) . .	91.000	„	87.800
9.	Сосновец (у Сілезіі) . .	102.000	„	86.700
10.	Чэнстахоў . .	74.900	„	80.000

Народ чакае.

Ужо трэці месяц мінуў ад часу назначэньня Ураду гэн. Сікорскага $^1/_4$ году прайшло, а п. прэм'ер ня шмат, ня скажам нічога, са сваіх абяцаньняў ня споўніў Крыху прыцьміруў анархічную сваволю рэакцыі ў сталіцы, але далей у глыб краю не сягнуў. Вясковы народ дарэмна чакае споўненьня абяцаньняў гэн. Сікорскага, зложаных у яго экспозэ і гэтак блізкіх да інтарэсаў кожнага селяніна.

Зямельная рэформа далей сабатуецца, дарагоўля расьце, не зьмяншаецца сваволя вураднікаў. Наадварот, усьмірэная ў сталіцы, хьена адбіваецца на провінцыі, дзе яе не дастае дужая рука гэнэрала міністра. Гэтымі днямі мы адтрымалі корэспондэнцыю з Дзісьненскага павету. *Бітых чатыры аркушы сухога пералічэньня крыўдаў народу ды злаўжываньняў абшарнікаў і адміністрацыі.*

Падобныя-ж пісьмы скаргі масамі паступаюць з іншых ваколіц ўкраю.

Да Бога высока, да Варшавы, да Ураду далёка, дык цярпі мужык!

Вясковы народ паверыў ген. Сікорскаму. Рабочыя і сялянскія пасла аддалі за яго свае галасы. А ён толькі часткаю апраўдаў давернасьць. Споўнена толькі першая часьць праграмы, *народ чакае другой.*

Калі-ж, нарэшце, дакляраваныя рэформы ген. Сікорскага дойдуць да нас?

Калі-ж у нас пачне працаваць Камісія папраўленьня адміністрацыі, ў нас, на гэтых „акраінах“, дзе ўжо сам п. Сікорскі заявіў што адміністрацыя асабліва патрабуе папраўленьня.

Калі ж у нас, нарэшце, пачне селянін адтрымліваць *дакляраваную зямлю*, калі ж пачнецца фактычнае дзяяньне зямельных упраў? Калі-ж скончацца палітычныя і грамадзкія прасьледаваньні, ахвярою якіх „дзіўным зьбегам акалічнасьцяў“ заўсёды падае сярмяжны народ, прадстаўнікі якога належаць у Сойме да „ўрадовых групоў“.

Мала яшчэ усьмірыць анархію правіцы, народ чакае звароту і абароны паўнаты сваіх правоў.

Народ чакае, Пане Гэнэрале-Міністру!

Што у Сойме робіць пасол Рачкоускі?

Да Вас гэта пішу, жыхары Ашмянскага, Лідзкага й Валожынскага паветаў.

Гэта ў Вас знайшлася часьць ачмучаных, якія галасавалі пры выбарах у Сойм за Хьену (8). Гэта Вашымі галасамі прайшоў у пасьлы Сойму эндэк *Рачкоускі*. Пагляньце як ён там паступае, ці здаволены будзеце „сваім“ паслом, ці пахваліце тых, акія нагаварвалі галасаваць за 8 ку?

Калі *наш* пасол Хомінскі падаў у Сойм закон, каб тых, што ня маюць уласнае зямлі, арэндатараў і чыншавікоў да восені 1924 году пакінуць, а не выкідаць на поле, дык пасол Рачкоўскі назваў гэты проект *большавіцкім і асабліва выступаў проці яго.* Апрача таго ён унёс папрўку, каб гэтае права датычыла толькі арэндатараў, *а не чыншавікоў*, а так сама рад іншых, веўшых да народнае шкоды папраўак

Той самы Лідзкі пасол Рачкоўскі горача выступаў у Сойме за тое, каб Урад выдаў новых пяцьдзэсят мільярдаў (50.000.000.000) марак на *падтрыманьне і расшырэньне ваеннае колёнізацыі* на гэтак званых „крэсах“.

Дык калі сягоньня тысячы й дзесяткі тысячаў дружынаў арэндатараў і чыншавікоў *будуць выкінены з хатау на поле* калі *ваенная колёнізацыя* ня будзе скасована, а далей будзе разьвівацца, калі наш земляроб ніколі *не дачакаецца зямельнае рэформы* — гэта будзе заслугаю, перш за ўсё *пасла Рачкоўскага і усіх тых, хто падаваў голас за Хьену (8 ку)*

Памятайце ўсе аб гэтым.

В. *С-кі*

УСЯЧЫНА.

Дзе найбольш касьцёлаў?

Местам касьцёлаў зьяўляецца ня Рым, як здавалася, але Нью Іорк у Амэрыцы. У Рыме ёсьць 366 сьвятыняў, а ў Нью Іорку 1.344. Католіцкіх касьцёлаў там ёсьць 321, протэстанскіх 916 і жыдоўскіх бажніц ў 97.

ПАЛІТЫЧНЫЯ ВЕСТКІ.

Са сьвету і Польшчы.

— **Прызыу на муштру** Усе з пасныя (рэзэрвістыя), якія радзіліся ў 1895—1897 г.г. распараджэньнем Міністэрства Вайсковых Справаў прызваны цяпер на 8-тыднёвую муштру. 15 (марца) сакавіка павінны зьявіцца да Р. К. U. усе мужчыны, што радзіліся ў 1897 г., 15 мая, што радзіліся ў 1896 г. і 15 ліпня, што радзіліся ў 1895 г.

Гэты прызыў на муштру нічога супольнага ня мае з *ваеннаю мобілізацыяй*, наадварот азначае *пераход польскае арміі на мірнае палажэньне.* Па прыкладу заходня-эўрапэйскіх дзяржаваў падобныя муштры запасных будуць адбывацца штогоду з мэтаю прытрыхтаваньня грунтоўных падставаў Нацыянальнай Абароне. Прызваныя на муштру адтрымаюць абмундзераваньне, абутак і яду, а пасьля 2-х месяцаў муштры будуць звольнены дамоў.

Разумецца падобныя муштры зьяўляюцца ў дзяржаве патрэбнымі, але чаму Урад не клапоцяцца аб *запэўненьні утрыманьня быту дружынам запасных?* Бо вельмі часта муж зьяўляецца адзіным жывіцелем усяе дружыны, а як забяруць яго на два месяцы, дык жонка й дзеці памруць з голаду. Калі ад грамадзян вымагаецца споўненьня цяжкае павіннасьці, дык трэба *забясьпечыць быт іх дружынам.*

Трэбуем урэгуляваньня справы падмогау для дружын убогіх запасных, прызваных на муштру.

— **Францыя мяецца прызнаць Савецкую Расею** Гэткія чуткі ёсьць у газэтах. Як ведама, даўнейшая царская Расея была вінавата Францыі шмат мільярдаў. Бальшавікі ня хочуць прызнаваць гэтых даўгоў. У выпадку, калі-б яны згадзіліся заплаціць даўгі, дык Францыя пэўна, што хутка прызнала-б Расею і пачала-б з ёю гандаль. А тады памацнела-б палажэньне бальшавікоў, бо й іншыя заходнія дзяржавы з зайздрось цячы гандлю Францыі з бальшавікамі муселі-б прызнаць Расею.

Дасюль Савецкая Расея прызнана толькі тымі дзяржавамі, якія з ёю зрабілі мірныя дагаворы ў тым ліку й Польшча. Ніводная з вялікіх дзяржаваў ня прызнае Расеі.

— **Арышт ангельскага гэнэрала.** Бойкі ў Нэўтральным Поясе цягнуцца далей. З літоўскага боку часта выступае рэгулярнае войска, а таксама й нямецкія ахвотнікі. Жадаючы супакоіць бойкі ў Нэўтральным Поясе, выехаў у падАльженікі ангельскі гэнэрал з Лігі Народаў Картон дэ Віярд разам з некалькімі італьянскімі й польскімі афіцэрамі. Тымчасам Літоўцы, ня гледзячы на міжнародны характар гэнэрала, арыштавалі яго разам з афіцэрамі, пратрымалі пару дзён у неапальваных вагонах у палі, а пасьля даставілі ў Коўна. Тымчасам ангельскі Урад выслаў у Коўна вострыя пратэсты і патрэбаваў неадкладнага звальненьня арыштованых. Літоўцы не адважыліся супраціўляцца і спачатку звольнілі ангельца, а праз некалькі дзён і іншых арыштаваных.

— **Чугунка даражэе.** 31-га сакавіка падвойна падаражэлі білеты на чугунцы.

— **Пястоўцы страшэнна злуюць на Вызваленьне** за тое, што яно хоча згоды і братэрскага сужыцьця з Беларусамі, а таксама і запэўненьня ім усіх праваў. У сваім органе „Piast" называюць гэта амаль ня здрадаю Польшчы. Відочна, яны лічаць, што ў палітыцы, дык трэба толькі „набожна" спэкуляваць і што за крыўджаных заступацца грэх.

Абураюцца на нас, што выдаем нашую газэтку і пабеларуску, што пры выбарах за нас галасавала часьць Беларусаў, а самі, як відаць, ужо забомнілі аб сваіх пісаных *парасейску* адозвах, пры падмозе якіх хацелі пралезьці ў Сойм. Пястоўцы маюць да нас прэтэнсію, што хочам зьбеларусіць Палякоў, Беларусы з 16 кі кажуць, што хочам спольшчыць Беларусаў. Яны ўзаемна ня могуць зразумець, што *мы нікога ня хочам перацягваць на іншую нацыянальнасьць, а толькі стаімо у абароне тых, якім робіцца крыўда* ці грамадзкая, ці палітычная ў Эўропе. Ідзём да Народнае Польшчы, у якой ня было б пакрыўджаных, у якой-бы панавала роўнапраўе ўсіх клясаў і нацыянальнасьцяў.

З вёскі.

ЛІДА.

Пасьля выбараў.

Нашыя прарокаваньні што гэткія партыі, як Пяст (1), Хьена (8) і іншыя перад выбарамі завіналіся толькі дзеля таго, каб ачмуціць людзей і ўсадзіць у Соўм пaслоў, якія там будуць помніць толькі аб сабе — споўніліся аж да іоты. Напрыклад, у Лідзкім павеце дасюль, апрача нашага пасла Баліна, які мучычыся, езьдзіць па павеце і здае справаздачу, ніякі іншы пасол, выбраны з гэтага павету, не паказваецца. Аб пасьле з 8-кі няма чаго й гаварыць, бо ён быў выбраны ад паноў, дык паказвацца народу ня мае нашто; хаця-ж ня відаць было ў нас у павеце ніколі й перад выбарамі А што сказаць аб пасьле з 1 кі п Дуброўніку, які за адтрымаваныя ў Сойме грошы меў час добра апранацца, а ня мае часу даведацца аб крыўдах і болячках сваіх выбаршчыкаў Бо перад выбарамі ж шмат дэкляраваў, што будзе памагаць народу Можа, апрануўшы шубу, стыдаецца мужыцкае сярмягі?

Толькі цяпер, браты, можаце бачыць, хто вам казаў праўду перад выбарамі і хто зьяўляецца ваўшым праўдзівым абаронцам.

Ужо цяпер да нас часта зьвяртаюцца людзі за падмогаю і жаляцца, што паддаліся на ашуканства пястоўскіх агітатараў.

Прачытаўшы гэта можа й пястоўцы вазьмуцца за працу, але ужо позна будзе, бо народ зразумее, што толькі нашая газэтка змусіла іх да гэтага.

Хто чытае газэты той бачыць, што і ў Сойме пястоўцы ня лепшыя, бо паслы іхнія за часьць і тытулы часта йдуць навет рука ў руку з эндэкамі з 8 к, на якіх гэтак шмат крычалі перад выбарамі, а пасьля супольна з імі выбралі маршалкаў Сойму і Сэнату.

Нашых Вызваленцаў у Сойме толькі 49 гэтага малавата, каб яны адны маглі пастанавіць усё тое, чаго жадае народ, але калі б мужыкі сабраліся ў купу ў сваім Вызваленьні, дык нашыя паслы маглі б абапёрціся на ўсе масы арганізованага працоўнага народу. Толькі праз арганізацыю й прасьвету, праз чытаньне газэтаў і навуку дойдзем да гэткае сілы, з якою паны мусяцімуць лічыцца. Дык вось з кладайце па вёсках гурткі Вызваленьня і выпісвайце толькі свае газэты „Вызваленьне" з Вільні і з Варшавы.

Са ўсімі жалямі і скаргамі зьвяртайцеся да сваіх сэкрэтарыятаў Вызваленьня а не да жыдоў, альбо іншых, раскіданых па кутках дарадчыкаў, бо тым блага вам дарадзяць ды зьдзяруць вялікія грошы, а ў сэкрэтарыяце свае людзі дык вам крыўды ня хочуць, а з падмогаю прыйсьці жадаюць.

На Лідзкі павет сэкрэтарыят гэткі знаходзіцца ў Лідзе на Сувальскай вуліцы 1. там дзе Народны Дом. Сэкрэтаром там ка грамадзянін Ян Ваяводзкі, які дзесяць гадоў быў сэкрэтаром суду. Хутка ў іншых месцах таксама паўстануць гэткія сэкрэтарыяты і працаваць будуць над арганізацыяй і вызваленьнем народу.

Я. Ваяводзкі.

На патрэбы П. Н. П. „Вызваленьне".

На павятовым зьезьдзе П. Н. П. „Вызваленьне" ў Дзвілавічах 25 лютага 1923 г. сабрана 196 300 марак, з якое сумы ўнясьлі

Запашнікі двара Нажыцы 25 000 мк.

„ „ Балахі 10.000 „

Грошы ўнесены на патрэбы павятовага сэкрэтарыяту.

Гаспадарчы Аддзел.

(Тут Рэдакцыя будзе зьмяшчаць віленскія цэны на розныя, патрэбныя вёсцы тавары, а таксама на заграрнічныя грошы, каб селянін ведаў, што колькі каштуе і не даваўся ашуканцам вызыскваць яго).

Цэны на заграрнічныя грошы

8 сакавіка ў Вільні плацілі:

за 1 даляр	43000—45000	польск. мк.
„ 10 рублёў золатам	270000—280000	„ „
„ 1 франк	2700—2800	„ „
„ 100 ням. мк. . . .	170—183	„ „

Цэны на земляробскія прадукты.

Жыта	22—23	тыс. пуд.
Авёс	22—24	„ „
Гарох	17—19	„ „

Рэдактар-Выдавец: **Казімер Сакалоускі.**

Друк Баеўскага ў Вільні.